

Mitteilungen

des

Oberösterreichischen Landesarchivs

9. Band

1968

In Kommission bei

HERMANN BÖHLAUS NACHF. / GRAZ-WIEN-KÖLN

INHALTSVERZEICHNIS

I. Aufsätze

Ignaz Zibermayr — Archivar und Historiker (1878—1966). Mit 1 Tafel. Von Hans Sturmbberger	5
Die Urkunden des Benediktinerklosters Gleink bis zum Jahre 1300. Mit 16 Tafeln. Von Alois Zauner	22
Wie alt ist die Kirche von St. Wolfgang am Abersee? Zum Mondseer Urkundenwesen im 12. Jahrhundert. Von Rudolf Zinnhobler	163
Das Windischgarstner Becken im Mittelalter. Mit 12 Karten. Von Hans Krawarik	170
Johannes Stabius. Ein Oberösterreicher im Kreis der Humanisten um Kaiser Maximilian I. Mit 2 Tafeln. Von Helmuth Größing	239
Landeshauptmann und Landesanwalt in Österreich ob der Enns im 16. und 17. Jahrhundert. Von Gerhard Putschögl	265
Aus dem Tagebuch eines ewigen Soldaten. Mit 1 Tafel. Von Georg Grüll	291

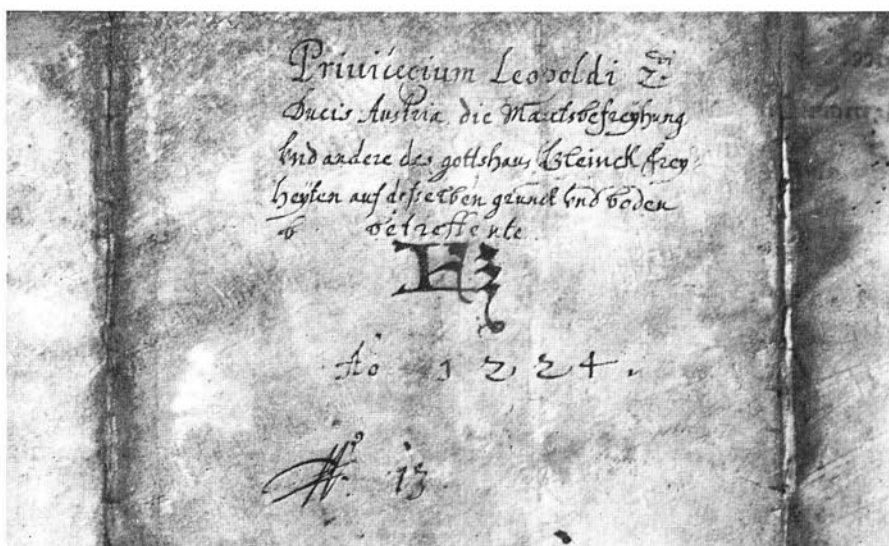
II. Rezensionen

Alphons Lhotsky, Quellenkunde zur mittelalterlichen Geschichte Österreichs (W. Neumüller O. S. B.)	298
Österreichische Burgenbücher (eine Sammelbesprechung) (G. Grüll)	303
Friedrich Prinz, Hans Kudlich (1823—1917). Versuch einer historisch-politischen Biographie (G. Grüll)	305
Staatliche Archivverwaltung der DDR, Ordnungs- und Verzeichnungsgrundsätze für die staatlichen Archive der DDR (G. Grüll)	306
Österreichische Militärische Zeitschrift, Heft 5, September/Oktober 1963. Prinz Eugen von Savoyen zur 300. Wiederkehr seines Geburtstages gewidmet (F. Fischer)	306
Walter Lehnert, Die oberösterreichischen Exulanten im ehemaligen Brandenburg-Ansbachischen Oberamt Stauff-Landeck. Versuch einer volkswundlich-historischen Eingliederungsforschung (F. Fischer)	307
Georg Barth, Verzeichnis der oberösterreichischen Exulanten im	

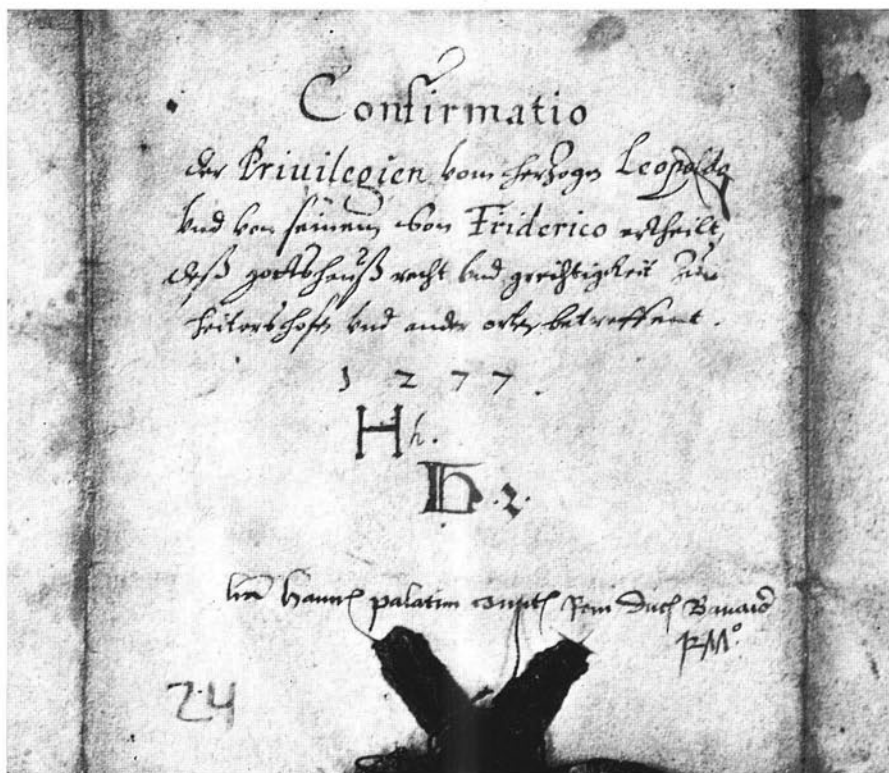
Bezirk des ev.-luth. Dekanats Thalmässing im 17. Jahrhundert (F. Fischer)	307
Helmuth B u r g e r, Die Franzosen in Steyr (M. Brandl)	308
Albert S t u r m, Theatergeschichte Oberösterreichs im 16. und 17. Jahrhundert (J. Fröhler)	309
Else G i o r d a n i, Die Linzer Hafner Offizin. Josef Hafner und seine lithographische Anstalt (W. Luger)	312
Hans W o l f, Erläuterungen zum Historischen Atlas der Österreichischen Alpenländer. II. Abt.: Die Kirchen- und Grafschaftskarte, 6. Teil: Niederösterreich (O. Hageneder)	313
Wilhelm G ö t t i n g und Georg G r ü l l, Burgen in Oberösterreich (O. Hageneder)	314
Karl und Mathilde U h l i r z, Handbuch der Geschichte Österreich- Ungarns. Bd. 1: Bis 1526. 2., neubearbeitete Auflage von Mathilde Uhlirz (H. Hageneder)	315
Richard H ü b l, Die Gegenreformation in St. Pölten (R. Zinnhobler)	316
Hans C o m m e n d a, Alois Greil. Ein Maler des Volkslebens (A. Zauner)	316
Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung, 72. Bd. (A. Zauner)	317
Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung, 73. Bd. (A. Zauner)	319
Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung, 74. Bd., 1. u. 2. Heft (A. Zauner)	321

VERZEICHNIS DER MITARBEITER

1. Univ.-Ass. Dr. Manfred Brandl, Innsbruck, Universität,
Theologische Fakultät
2. Hochschul-Ass. Dr. Franz Fischer, Darmstadt, Technische Hochschule
3. Prof. Dr. Josef Fröhler, Linz, Ramsauerstraße 52
4. Dr. Helmuth Größing, Wien, Rathaus, Archiv der Stadt Wien
5. Prof. Georg Grüll, Oberlehrer i. R., Linz, Promenade 33
6. Dr. Herta Hageneder, Linz, Promenade 33
7. Dr. Othmar Hageneder, Linz, Promenade 33
8. Dr. Hans Krawarik, Wien, Sieveringer Straße 22a/2
9. Prof. Dr. Walter Luger, Linz, Rilkestraße 20/VI/38
10. Univ.-Doz. Dr. Willibrord Neumüller OSB, Stift Kremsmünster
11. Dr. Gerhard Putschögl, Linz, Leonfeldner Straße 57
12. Landesarchivdirektor Hofrat Dr. Hans Sturmberger, Linz,
Promenade 33
13. Dr. Alois Zauner, Linz, Promenade 33
14. Prof. Dr. Rudolf Zinnhobler, Linz, Petrinumstraße 12

Nr. 18 1224 Juli 14, Krems

Nr. 49 1277 Jänner 6, Steyr

Bischof Otto II. von Bamberg (1177—1196)
HStA München Abt. I HU Bamberg 334 echt

Bischof Otto II. von Bamberg (1177—1196)
Nr. 6. LA. Gleinker Urkunden Envel. 5 falsch

Bischof Heinrich I. von Bamberg (1242—1257)
HStA München Abt. I HU Bamberg 659 echt

Bischof Heinrich I. von Bamberg (1242—1257)
Nr. 24 LA. Gleinker Urkunden Envel. 19 falsch

Nr. 1 Bischof Altmann von Passau (1065–1091) falsch

Nr. 14 Herzog Ludwig I. von Bayern (1183–1231) falsch

Nos de gra Henricus palatinus Comes Rheni et dux Lotharinge de honore presentium et memoriam futurorum
 cupimus pervenire quod cum scripto de hincenburg noster fidelis ad instantiam Thugadi venerabilis Abbatis de
 Bientich omni ius quod sibi ex advocacia et iure patronatus in ecclesia Hederichoven dicta nostro nomine
 et titulo prebendali modo quolibet conpeteret dicto Bivincensi monasterio tradidisset nos domine ingradis
 manu voluntatis nostre magnificenciam adentes eadem favorum nostrum benivolam et assensum
 super exorauimus in premissis ad solvendum ppetuo firmamento donationem superius memoratam
 volentes ut eadem Bivincensis ecclesia tam iudicamus quam omnibus iuribus antedictis secunda
 deinceps laudar libere Huius rei testes sunt Thugadi comes de Mospurch Vinod
 de Altsperth Thugadi de Preisinge Alhardus de Wonenboren Wido de Wonenboren Vin
 magus Hinnus Henricus de Torschichen Henricus de Kortich Gendrich de Storchboren Vp

Molur vuentium memoria quod ego Henricus filius dñi ppheta ppheta deam
 in lauder boues pro qua conventus Bivincensis monasterii cum pater meo quodam
 contenderat ad instantiam domini assensu ibidem nunc Abbatis eadem cenobio restitui
 testando quod nullus ledum meorum et de aliorum qui me possessionis erunt pater
 apud omni memoratam cenobium pro memoratam decima moue audeat deinceps actum
 aut tales contestatio p me fuit p alios qui meam ledum pparano ut res
 gabili indantia teneat presentem litteram videtur sigillis videtur dñi ch de vulten
 pater et Henricus mei pater necnon et meo in evidens testimonium communi
 Acti sunt hec anno dñi m. cc. Nonas primo In crastino beati Nicolai confessoris
 et pater

In nomine domini am. Quia statutum et in laudabilem consuetudinem est deductum
 hic vnusq calumpniandi mali subiectus et litigatoribus infuriis licum occasio non
 proficere ad presentium etiam et futuram noticiam pervenire cupimus a felices re
 gum datum monasterio Bivincensi p omnia in hunc. In Noie pte et indundus tunc
 vo ea que ad quietem et modum dñi nra spectant ordinare nos et cetera
 sutenstere et vltim Abbem de Bivincensi legitime amutatis decambium facim.
 cum sutenstere ex antiquo pparent res inuicem gulant et in dantes rae
 pates et accorde necnon ut quietus et comodus hanc vni monasterio maiori si
 in flumen vela ad viginti plaustrata feni et duos mansos vni flumen et la
 huius omni decimatam qm sutenstere huiusmodi ad Engsvnde vbi in
 vltim loci aduocatoz Arnhalim vidi ex pte Bivincensium et Engen
 loci pater pater vno et omni voluntate inidipm assensu. Ut e
 se omni etatibz constare valeat paginam hunc inde confandi ac sigilli

Ratum preiudice gestarum notitia digne propagatur in posteros cum astra audentis et robur furnius et re
terarij. Hinc est qd nos. W. dei gra amptis Coniung. Capitlm Ecclie paraviem tenore presentiu xpi
nobis presentib; et assensum tam ex iuris quā duorosis debito inopis pietatis plenali; homo nobit dictus q
neiburh zelo pietatis dictus celestia ritus preponere cognoscis; ius patronat' in ecclia dicta haderi.
appentib; suis hereditario iure possedit Ecclie sancti Andree in Glouenich p remedio anime sue libere z absol
sensu omniu hereditum z parentu suoz pnt transdidit. ppter deum. cui' transdōis forma est hec. **E**go
neiburh. Vmili; saue uolentib; cupio fore notū qd cum eē in plena potestate mei corpus atq; disponenda t
nly stitui; recognoscē hui' uice labilem ēē modū ut qd temporalib; eia sunt mero pponenda ob memoria n
aore redigere ac alioz parentu meoz monastium Glouenichē cui' tenuis ē possessio/ aliquib; meis facultatib;
fidelit' ampliare ut nō solum mee pntele/ si et in tōmib; meis libere z herib; pfiat ap dñm. Hinc est q
nat' Ecclie haderichshoven dictē qd in a meis pgentorib; hacten' ppetuē/ sup altare sū Andree apū pfiat.
hic transdi manu mea. uolens ut ad Abbat' ipsius loci ppetuo pntetur ius pseruandi redire/ ad eēam memorat

Pater noster dei sui ecclesie paratiensis episcopi omnibus presentibus lictis inspectis saluam
in omnium salutem. Si mundus esset fidelis et humana condicio non ueneret ad ecclesiam non esset
necessarium bona ecclesie hominum seruire et seruare pbenari. Hinc est q. nos ad omnium noiam volumus
ponere q. reir nobis. pcepta de benedictione digne salubri zelo dei. qre paratiensis qd in ecclesia benedictionem
s. a suis pbenariis et successione hereditarie debet competere. benedictioni ecclesie libe. et absolute addider. q.
deum et in suis orationibus ac pbenariis nre iam dicti episcopi. referant ad qm. non solum specialiter reire
sua s. et omnium benedictione suorum cum presentium q. eorum futurorum. Quia u. presentium benedictionem q.
ipius fundamus de fidelitate reum nreque pbenariis. et a nob. ac ecclesia nra paratiensis. nullum adhuc pbenariis
subsidium temporale. nos uidentes studium et deuotionem. singam ecclesia in pbenariis fructus honorandi. Aliter enim
q. oia ad pbenariis benedictionem. pbenariis donatum non solum confirmare reum etiam de nro
exarum. augere ut sic in suscipulum dei ad honorem et gloriam ipius. fuit q. pbenariis partem aliquam
officium. p quam q. diuino fuit pbenariis fructus qm benedictioni. meli. sustineri ualeat q. pbenariis.
fidelitate ut reitabilis capiti nri paratiensis compleat et consensu. volum. ad nro. et reitae pbenariis

[illegible]

[illegible][illegible]

Pro os orationis dei gratia locum pce dñe iustit et gl' ac oratio orandi omnia hanc litem iust
 et hanc ecclie ad instanciam chumadi cñ abbatis idem iura et libertates quas ab antecessoribus suis ppter
 et stabile confirmare immo de iuri calumnia excellencia colere satis modis quibz possim ampliare p'senti scriptu
 mon privilegio ab illis dñe p'dicto cōcessi declarare cōsum de verbo ad verbum p' omnia an hunc modum
 p'dictis dei gra dñe iustit et gl' et dñe lamode cōmissis p'sentibz et futis ad quos litem ista devenierit
 successum non succedum et p'one ab antecessor ac p'atorum nroz deuotione et munificencia degenerate nolent
 bezzu ad quem et hanc mon p'ner iure fundi p'etacionem atqz consilium similes ad instanciam
 ecclie libaliter consulerint nos fauorabiliter p'p'iam et p'sentis p'p'etate testimonio confirmam / videat ut quod
 principis terre p'sistat et defendant aduocata et nulli subducat deputari valeant aut comitti nisi quon
 ducem et hanc dñm tamqz aduocatum ipse p'one p'p'etate sine totius comodi temporalis manu
 fect et p'm quocunqz de mon fratribz et suis sine iure in iuno sine fructu seu quolibet alio sine in aqua sine
 namo nullum p'one de p'p'etate vidual' m'ia sine theloneum et ceteris Item hanc quolibet consilii necessarii
 principis terre / descendi et auferendi p' suis p'p'etate vidualis libam habeant potestatem et p'p'etate si sui a
 rit de p'p'etate / consilium tantum aduocati tñi dñe res tantum ipsius mortalit' maneat necedibz potestare et nulli
 indistinctu nobis de de volentibus aliquem potestatum exactionem seu iurisdictionem in quibz cūqz memoratis

[illegible][illegible][illegible]

Innomine sancte et immortale trinitatis patris et filii et spiritus sancti amen. **O**mni secundo divina admi-
 clementia habundantis que Omnis pro fidelibus tam futuris quam presentibus salutem impertimus. Quia ratio officii nostri hoc expositum
 ecclesiarum oblatione de omnipotentis omnipotentis debemus fidelibus potest Sed specialiter tam hoc que ad maiorem nostram primorum. Hoc pro a
 consuetudinis nonnullam cunctis pro fidelibus qualem benevolentiam et quare sollicitudinem circa monasterium uniuersis sanctis Summus
 nos imparet illas affectibus cunctis monasterium sunt benigne suscepit et humane tractant quorum fidei deuotionem in carum privilegia ipsi de
 nobis monasterium iustitiam legum et religionis omniaque iura libertates quas et utilitates quas sancti Otto pro immensis fundationibus ipsi de
 ac alij antecessores nostri ipsi ecclesie donauerunt sicut etiam in eorum privilegiis inuenimus nos respectu eorum. priusquam cum omni Canonico
 ac ministeriali ecclesie nostre quidam nos augumentando melioramus et audiamus nostra sumus etiam reuocamus videlicet quod omnes
 sunt et alia que monasterium uniuersis antea ecclesia possidebat vel peruenit habere poterat sub defensione principis sicut consueuit
 pro uero deus princeps sicut pro deum fidei defendat et pregar ipsam ecclesiam sine omni comodo tempore sine familia ut
 cum familia habundantis sine ulla uirga sui dispendio matrimonium libere contrahat totaque filios ac filias successores adhibere
 teneat. Et licet quibuslibet ipsis necessaria in bagualde et in purno monte notariis et ipsa et in omni uirga et in omni
 diu tam nos deit alia nos ueniam etiam monasterium uniuersis et omnes infra possessionem existentes defendat et auferendi
 suis plenam libertatem libere habeant portarentur tam in omni loco et alio nos suos quique possident libere habeant
 rationem. Et omni diuites et omni ecclesie nostre seu aliis cunctis nominibus beneficiis etiam in purno vel si uere homi-
 habentibus licentiam et libram portarentur quilibet tam deo monasterium uniuersis sanctis uideat deo seruorum portarentur

Innomine sancte et immortale trinitatis patris et filii et spiritus sancti amen. **O**mni secundo
 ad habundantis que Omnis pro fidelibus tam futuris quam presentibus salutem impertimus. Quia ratio officii nostri hoc expositum
 ecclesiarum oblatione de omnipotentis omnipotentis debemus fidelibus potest Sed specialiter tam hoc que ad maiorem nostram primorum
 pro affectu habundantis nonnullam cunctis pro fidelibus qualem benevolentiam et quare sollicitudinem circa monasterium
 Summus ueniam imparet illas affectibus cunctis monasterium sunt benigne suscepit et humane tractant quorum fidei deuotionem in carum privilegia ipsi de
 nobis monasterium iustitiam legum et religionis omniaque iura libertates quas et utilitates quas sancti Otto pro immensis fundationibus ipsi de
 ac alij antecessores nostri ipsi ecclesie donauerunt sicut etiam in eorum privilegiis inuenimus nos respectu eorum. priusquam cum omni Canonico
 ac ministeriali ecclesie nostre quidam nos augumentando melioramus et audiamus nostra sumus etiam reuocamus videlicet quod omnes
 sunt et alia que monasterium uniuersis antea ecclesia possidebat vel peruenit habere poterat sub defensione principis sicut consueuit
 pro uero deus princeps sicut pro deum fidei defendat et pregar ipsam ecclesiam sine omni comodo tempore sine familia ut
 cum familia habundantis sine ulla uirga sui dispendio matrimonium libere contrahat totaque filios ac filias successores adhibere
 teneat. Et licet quibuslibet ipsis necessaria in bagualde et in purno monte notariis et ipsa et in omni uirga et in omni
 diu tam nos deit alia nos ueniam etiam monasterium uniuersis et omnes infra possessionem existentes defendat et auferendi
 suis plenam libertatem libere habeant portarentur tam in omni loco et alio nos suos quique possident libere habeant
 rationem. Et omni diuites et omni ecclesie nostre seu aliis cunctis nominibus beneficiis etiam in purno vel si uere homi-
 habentibus licentiam et libram portarentur quilibet tam deo monasterium uniuersis sanctis uideat deo seruorum portarentur

Innomine sancte et immortale trinitatis patris et filii et spiritus sancti amen. **O**mnipotens dei gratia habundantis
 pro ecclesie sue uniuersis et fidelibus tam presentibus quam futuris hanc paginam inscriptam. gratiam implenti et gloriam in su-
 amo. Officiis nostri ratio postulat uidetur ut predictis et honor ecclesiarum dei nostri pro sollicitudine admitti iustitiam. Hoc uero in eis
 enamine fidem uniuersis fidelibus et plenam scripto pandimus quod nos oblatione diuinae solum in pace uidetur no-
 bis monasterio blunick asseruit et humane tractant sicut etiam glorie et inuenimus Sed antequam apostoli donauimus et spem
 uniuersis ecclesie monasterio solum quidam inuindisgerken suam que Chastane nuncupat terminus ipsi uis et legi-
 timis eundem expressis uideatur amonte Westhofe inuino laue monis ipsius directum parallelum usque ad montem lang-
 war solum defensum pluralis aque poretam diuina usque in iudicia et amonte langwar solum defensum riuus et uallis
 ipsius montis usque in iudicia descendit et aluio iudicia usque ad Sebach et priuam Sebach solum usque ad Sebach
 et ipsam stagnum de quo nomen sumptus der Sebach et alagno sursum usque ad lacum lauen et alauen usque per
 fontem et a fonte paret que dicit Teckene et alostene sursum usque ad Willen et ad Willen usque in ipse dicit
 sam et apertus solum defensum riuus iudicia directum paret montem de Sebach iudicia et in aluen et in aluen
 cum alpis usque in Sebach. Insuper aluen montem qui dicit Sebach et Salnam que in ipso est et omnia hinc et inde ex
 laue montis uniuersis iudicia et super ipsam montem Sebach solum et Salnam cum omni ualuate que in nunc est aut p-
 petuo fieri poterit. Constat enim et iohannis ipso die dicto monasterio in flumen Langpach inuilla Gersten duo
 pecta oranium blunick ueniamus Ander uere cum paretimo phodo sibi adiacent. Que omnia aueniunt ipsorum
 Sibi. Adando inone et legibus et deo inuine et alus antecessoribus nostris eodem monasterio donata personibus et

Immense scilicet et innumere terminis patris et filii et spiritus sancti. Amen. **L.** *Immane Dei*

ANNO DOMINI S^{AN}CTE ET **TRINIVOCALIS** PATRIS ET FILII ET SPIRITUS S^{AN}CTI AMEN. **O** Kkeheims dei gra lubenbergs
 sis eccle sue vniuers x fideiibus tam psonibus quam sumis hunc paginam uspeturis. grām implenti x glām infu
 unt. Offici nri jano postulat uidet ut ppetus x honor eccle dei nri pia sollicitudine ad meli instaurat hoc tota mēsa
 onamitu sicut vniuersa fideles x plena septo parandū qd nos deuotioe vniuers xsum sū ppehe indulto no
 bte olonasterio vliuik xsum x humane natam se ene gie x inuenit dū anteq apostoli donaunt x xuma
 umus ade olonasterio vliuik xsum inuindichgersten sitam qe Chuseane nūcapit x omnis xst vers x legi
 timis euidet expsis vicietis amonte vichogel inuio laue monis ipsius dicitam pullam usq admontem lang
 war scem desolium pluuialis aque p totam dygiam usq int vecha x amonte langwar scem desolium iur x vallis
 ipsius montis usq int vecha descenditna x aluio vacha usq adselach x prium selach sursum usq adsignam

[illegible]

Immortali caritati et immutabili amicitie pax et felix et spiritus sancti amen.

In hac de gratia habentem gentis latine spe. vniuersis his litteris inspectis. Sancte uir bone moris. nisi prius ueniret
belam dicesse. nolite sua rectitudine quasi manducti amara ducere. cito se alacrum nostra fragilis obliuiscit
adipiscens de uisibilibus prout probolus et puerulus. Vixi igit Mensium. Et uenisse de habentem gentis latine quoniam
plantula pullulauit erant. scilicet in primis. fundationis alia uidelicet de ueniam. uenerandi iustitiam huius
in me fuisse deesse. scilicet studiose uiderim ut sua manu uerbis alere. parum solum non carere. Propter
quod Mensium. Et uenisse. tamquam ueniam latine sue pugnent. puerulus. possessionis. liberam de mulierum
gratia. largientibus emigre. fuge. et alere studiose. summi prout carere. ne in uisibilibus sine sua uoluntate
aut uoluntate sine fons in fluxu. seu filia sine matre deo emigrent. dixerit. desierit. morere. Equidem de ueniam

[illegible]

